

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ JEAN MONNET
«Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ»
Απολογισμός Δραστηριοτήτων 2013-2016

Αύγουστος 2016

Το πρώτο έργο που απονεμήθηκε στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΤΠΚ) από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Jean Monnet ολοκληρώνεται τον Αύγουστο του 2016. Έχει τίτλο «Η Ευρωπαϊκή Ενεργειακή και Περιβαλλοντική Πολιτική σε Σταυροδρόμι» και χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης (LLP) 2013. Επιστημονικός υπεύθυνος είναι ο Δρ. Θεόδωρος Ζαχαριάδης, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Περιβάλλοντος και επικεφαλής της *Ερευνητικής Ομάδας Ενεργειακής και Περιβαλλοντικής Οικονομίας και Πολιτικής (3EP)*.

Το πρόγραμμα Jean Monnet στοχεύει γενικά στην εκπαίδευση των φοιτητών και της κοινής γνώμης σε θέματα ευρωπαϊκής ενοποίησης και για τον σκοπό αυτό χρηματοδοτεί δραστηριότητες έρευνας, διδασκαλίας και επιμόρφωσης σε αντικείμενα ευρωπαϊκών σπουδών.

Στο πλαίσιο του έργου, διάρκειας 3 ετών:

- Ενσωματώθηκαν σε μαθήματα του ΤΠΚ διαλέξεις για την εξέλιξη της ευρωπαϊκής ενεργειακής και περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Ετοιμάστηκε σχετικό ενημερωτικό υλικό, το οποίο διανεμήθηκε και στα άλλα δημόσια πανεπιστήμια της Κύπρου.
- Δόθηκαν εξειδικευμένες διαλέξεις για φοιτητές των κυπριακών πανεπιστημίων, αλλά και σειρά σεμιναρίων/συζητήσεων για το ευρύτερο κοινό, αναφορικά με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις τρέχουσες εξελίξεις της ευρωπαϊκής πολιτικής και νομοθεσίας σε θέματα ενέργειας, μεταφορών, υδατικών πόρων και αέριας ρύπανσης.
- *Ειδικά για τους υδατικούς πόρους, δείτε τις τελευταίες σελίδες της παρούσας έκδοσης.*

Ενημερωτικό και διδακτικό υλικό που ετοιμάστηκε στο πλαίσιο του έργου

- *Η Περιβαλλοντική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση – Θεσμοί, Στρατηγική και Νομοθεσία* (Έκθεση 50 σελίδων και πακέτο με 56 διαφάνειες στα ελληνικά, Λεμεσός 2014)
 - *Environmental Policy in the European Union – Institutions, Policy Areas and Future Challenges* (Έκθεση 52 σελίδων και πακέτο με 56 διαφάνειες στα αγγλικά, Λεμεσός 2015)
 - *Energy Policy in the European Union – An Outline of EU's Policies and Strategy on Energy Related Issues* (Έκθεση 55 σελίδων και πακέτο με 136 διαφάνειες στα αγγλικά, Λεμεσός 2014)
 - *Η Διαχείριση των Υδατικών Πόρων στην Κύπρο στο Πλαίσιο της Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης* (Ενημερωτικό φυλλάδιο για μαθητές σχολείων και το ευρύ κοινό – τελευταία έκδοση Απρίλιος 2016)
- **Όλα τα παραπάνω μπορείτε να τα βρείτε και να τα κατεβάσετε από την ιστοσελίδα <http://3ep.weebly.com/teaching-material.html>**

Κείμενα: Θεόδωρος Ζαχαριάδης και Χρίστος Ζουμίδης. Επιμέλεια φυλλαδίου: Oxana Bondarenko. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης (LLP) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την περίοδο 2013-2016.

Επικοινωνία: τηλ. 25002304, email: t.zachariadis@cut.ac.cy, <http://3ep.weebly.com/jean-monnet-module.html>

Περιβαλλοντική Αειφορία και Οικονομική Ανάπτυξη Συμβαδίζουν

Η πρόσφατη οικονομική κρίση ανέδειξε παθογένειες της κυπριακής οικονομίας και προκάλεσε πολλές συζητήσεις ως προς τις απαιτούμενες αλλαγές στο «οικονομικό μοντέλο» που πρέπει να ακολουθήσουμε. Με αφορμή και την πρόσφατη άνοδο της ανεργίας, διατυπώθηκαν σκέψεις για τρόπους τόνωσης της οικονομικής ανάπτυξης σε τομείς που μπορούν να αξιοποιήσουν το ανθρώπινο κεφάλαιο της Κύπρου. Ταυτόχρονα με την ανάγκη για οικονομική ανάπτυξη και αύξηση της απασχόλησης, η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στους τομείς της ενέργειας και του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, παρουσιάζει:

- Χαμηλή παραγωγικότητα στη χρήση ενέργειας σε σχέση με τις χώρες της ΕΕ
- Το σοβαρότερο πρόβλημα σπανιότητας υδατικών πόρων στην Ευρώπη
- Ιδιαίτερα υψηλή κατά κεφαλή παραγωγή αποβλήτων.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις προβλέψεις των περισσότερων επιστημόνων και διεθνών οργανισμών, η περιοχή μας αναμένεται να επηρεαστεί σοβαρά από την κλιματική αλλαγή κατά τις επόμενες δεκαετίες, με πιθανότερες αρνητικές συνέπειες για τους υδατικούς πόρους, τη φύση, ακόμα και τον τουρισμό μας.

- **Μπορούν να συνδυαστούν οι οικονομικές και οι περιβαλλοντικές πολιτικές με τρόπο ευνοϊκό προς την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση αλλά και επωφελή για το περιβάλλον;**

Παλαιότερα, η οικονομική ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος θεωρούνταν αντικρουόμενοι στόχοι. Αυστηρότεροι περιβαλλοντικοί και πολεοδομικοί περιορισμοί αντιμετωπίζονταν ως τροχοπέδη της ανάπτυξης και συχνά υιοθετούνταν απλώς ως «αναγκαίο κακό» για τη συμμόρφωση της χώρας με υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή μας στην ΕΕ και διεθνείς οργανισμούς.

- **Αυτή η αντιμετώπιση του περιβάλλοντος έχει αλλάξει διεθνώς. Καιρός να αλλάξει και στην Κύπρο.**

Οι πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις είναι καταλυτικές. Τον Σεπτέμβριο του 2015, τα κράτη-μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησαν [17 Στόχους για την Αειφόρο Ανάπτυξη](#) (Sustainable Development Goals), που καλύπτουν όλες τις πιθανές δράσεις για μια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη του πλανήτη – άμβλυνση των οικονομικών ανισοτήτων, βελτίωση των συνθηκών ζωής και της δημόσιας υγείας, προστασία από την κλιματική αλλαγή κλπ.

Επίσης, στα τέλη του 2015, η Παγκόσμια Διάσκεψη του Παρισιού για την Κλιματική Αλλαγή κατέληξε, για πρώτη φορά, σε σημαντικές δεσμεύσεις εκ μέρους των μεγαλύτερων χωρών του πλανήτη για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τα επόμενα χρόνια, ώστε να αποφευχθεί η πιθανότητα σημαντικών κλιματικών αλλαγών. Τον Απρίλιο του 2016 στη Νέα Υόρκη, ηγέτες από πολλές χώρες του κόσμου [υπέγραψαν τη Συνθήκη](#) που προέκυψε από τη Διάσκεψη αυτή.

Αυτές οι δημόσιες δηλώσεις και δεσμεύσεις δεν γίνονται στο κενό. Ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας διεθνώς προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες. Κεντρικές Τράπεζες, όπως της Αγγλίας και της Ολλανδίας, προειδοποιούν ότι η κλιματική αλλαγή θέτει σε κίνδυνο τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού τομέα. Συνταξιοδοτικά ταμεία, ασφαλιστικές εταιρείες και μεγάλοι οργανισμοί αναδιοργανώνουν τα χαρτοφυλάκιά τους ώστε να συνάδουν με τις διεθνείς προτεραιότητες σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης και να μειώνουν το ρίσκο των επενδύσεών τους. Χρηματοδοτικά ιδρύματα όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την Ανοικοδόμηση και την Ανάπτυξη αφιερώνουν όλο και μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεών τους σε δράσεις μετριασμού και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή καθώς και προστασίας της φύσης.

- **Σε έναν πλανήτη με πεπερασμένους φυσικούς πόρους, αυξανόμενο πληθυσμό και πιθανότερες κλιματικές αλλαγές, η μελλοντική οικονομική ευημερία φαίνεται ότι μπορεί να διασφαλιστεί μόνο με περιβαλλοντικά βιώσιμη ανάπτυξη.**

Η Περιβαλλοντική Πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Το περιβάλλον, από τη φύση του, υπερβαίνει τα πολιτικά, νομικά και ανθρωπογενή όρια. Ως εκ τούτου, η συνεργασία μεταξύ των χωρών της ΕΕ καθώς και μεταξύ της ΕΕ και του υπόλοιπου κόσμου έχει καθοριστική σημασία, αν θέλουμε να αντιμετωπίσουμε προκλήσεις που έχουν αντίκτυπο σε όλους μας: ξηρασίες, πλημμύρες, ρύπανση, κινδύνους που απειλούν το πλούσιο φυσικό κεφάλαιο και τη βιοποικιλότητα της Ευρώπης.

Βασικοί στόχοι της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ είναι η ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου, η προώθηση μιας οικονομίας που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους της και η διαφύλαξη της υγείας των πολιτών.

Μια συντονισμένη περιβαλλοντική στρατηγική σε όλη την Ένωση διασφαλίζει συνέργειες και συνοχή μεταξύ των πολιτικών της ΕΕ και, δεδομένης της σημασίας της περιβαλλοντικής νομοθεσίας για πολλούς επιχειρηματικούς τομείς, εγγυάται ισότιμους όρους ανταγωνισμού για τις δραστηριότητές τους.

Πολλοί θεωρούν το περιβάλλον σαν κάτι δεδομένο. Η πίεση όμως που ασκείται στους πεπερασμένους πόρους της Γης – δηλαδή οι πόροι των οποίων η συνολική ποσότητα είναι προσδιορισμένη, άρα και εξαντλήσιμη – αυξάνεται με πρωτοφανείς ρυθμούς. Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, δωδεκαπλασιάσαμε τη χρήση ορυκτών καυσίμων και εξορύξαμε 34 φορές περισσότερους φυσικούς πόρους. Η ζήτηση για τρόφιμα, ζωοτροφές και ίνες ενδέχεται να αυξηθεί κατά 70% έως το 2050. Εάν εξακολουθήσουμε να χρησιμοποιούμε τους πόρους με τον σημερινό ρυθμό, θα χρειαστούν περισσότεροι από δύο πλανήτες για να μας συντηρήσουν.

Εάν συνεχιστεί αυτή η κατάσταση, οι μελλοντικές γενιές θα στερηθούν τη νόμιμη κληρονομιά τους. Η αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτεί συλλογική δράση στην οποία θα συμμετέχουν η ΕΕ, οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, οι επιχειρήσεις, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και απλοί ιδιώτες. Προκειμένου η δράση αυτή να αποκτήσει παγκόσμιο χαρακτήρα, απαιτείται η συνεργασία με τους διεθνείς εταίρους μας.

Οι περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρώπη έχουν αλλάξει σε σχέση με την πρώτη περίοδο της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής. Στις δεκαετίες του '70 και '80, δινόταν έμφαση σε παραδοσιακά περιβαλλοντικά θέματα, όπως η προστασία των ειδών και η μείωση της ρύπανσης με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα που αναπνέουμε και του νερού που πίνουμε.

Σήμερα, δίνεται έμφαση σε μια πιο **συστηματική προσέγγιση** που λαμβάνει υπόψη το πώς συνδέονται διάφορα θέματα μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει μετάβαση από την αποκατάσταση στην πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

Με βάση αυτή την προσέγγιση, λαμβάνονται υπόψη οι περιβαλλοντικές συνέπειες της πολιτικής και οι χρηματοδοτικές αποφάσεις σε άλλους τομείς, όπως η γεωργία, η ενέργεια, οι μεταφορές, η αλιεία, η περιφερειακή ανάπτυξη, η έρευνα, η καινοτομία και η εξωτερική βοήθεια. Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις άλλες πολιτικές θα διασφαλίσει μια πιο συνεκτική προσέγγιση της αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προκλήσεων και θα μεγιστοποιήσει τις συνέργειες.

Μετά από περισσότερες από τέσσερις δεκαετίες χάραξης πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ, το περιβάλλον μας προστατεύεται σε μεγάλο βαθμό από την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Η εφαρμογή όμως αυτών των πολιτικών παραμένει προβληματική. Πρόκειται για μια βασική πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί για να μπορέσουν όλοι να επωφεληθούν από τη σχετική νομοθεσία.

Πρόσφατες Νομοθετικές Πρωτοβουλίες στην ΕΕ και η θέση της Κύπρου

Μετά από κυοφορία αρκετών ετών, ανακοινώθηκαν εντός του 2015 δύο σημαντικές πρωτοβουλίες για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο του έργου Jean Monnet, εξετάσαμε τις συνέπειες που θα έχουν αυτές οι πρωτοβουλίες για την Κύπρο και παρουσιάσαμε σε άρθρα, εκδηλώσεις και συνέδρια την εκτίμησή μας για τις κατευθύνσεις στις οποίες θα πρέπει να κινηθεί η πολιτική της Κύπρου κατά τα επόμενα χρόνια, ώστε να είναι συμβατή η πορεία της χώρας με αυτήν που σχεδιάζεται πανευρωπαϊκά.

➤ Η Ενεργειακή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι κυβερνήσεις των χωρών-μελών της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν τον Φεβρουάριο του 2015 σε μια δέσμη μέτρων για την Ενεργειακή Ένωση (Energy Union package). Σε αυτά τα μέτρα αποκρυσταλλώνεται ένα φιλόδοξο σχέδιο **ευρωπαϊκής ενεργειακής ενοποίησης**, ώστε η ενέργεια που διατίθεται στους ευρωπαίους πολίτες και τις επιχειρήσεις να είναι:

- οικονομικά προσιτή στους καταναλωτές
- διασφαλισμένη από εξωτερικές ενεργειακές κρίσεις και

- με τις μικρότερες δυνατές επιπτώσεις στο τοπικό περιβάλλον και το κλίμα του πλανήτη.

Στις επιμέρους πολιτικές για επίτευξη αυτών των στόχων περιλαμβάνονται δεσμεύσεις – σε πανευρωπαϊκό ή και εθνικό επίπεδο – για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, τη διείσδυση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την εξοικονόμηση ενέργειας, αλλά και την ανάπτυξη υποδομών για τη διασύνδεση των ηλεκτρικών συστημάτων των κρατών-μελών, ώστε να ενισχυθεί η ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού.

➤ Η Κυκλική Οικονομία

«Κυκλική Οικονομία» λέγεται η οικονομία που ελαχιστοποιεί την απόρριψη αποβλήτων και επαναχρησιμοποιεί όσο το δυνατό περισσότερους πόρους για την παραγωγή άλλων χρήσιμων προϊόντων. Στην εποχή μας, όπου καταναλώνονται οι φυσικοί πόροι του πλανήτη με τόση ταχύτητα όπως αναφέραμε στη σελ. 3, η δυνατότητα μείωσης της σπατάλης πόρων, επανάχρησης ή ανακύκλωσής τους αποτελεί όχι μόνο περιβαλλοντική προτεραιότητα, αλλά και επιχειρηματική ευκαιρία την οποία έχουν ήδη αντιληφθεί πολλές μεγάλες επιχειρήσεις.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε τον Δεκέμβριο του 2015 μια δέσμη μέτρων για την Κυκλική Οικονομία (circular economy package). Σε αυτήν

περιλαμβάνονται νομοθετικές προτάσεις με σκοπό να επιτευχθούν μέχρι το 2030 οι ακόλουθοι στόχοι:

- Τα αστικά απόβλητα να ανακυκλώνονται κατά τουλάχιστον 65% και τα απόβλητα συσκευασιών κατά τουλάχιστον 75%.
- Το ποσοστό αστικών απορριμμάτων που καταλήγουν σε χώρους ταφής (σκυβαλότοπους) να περιοριστεί κατ' ανώτατο όριο σε 10%.
- Να υλοποιηθεί σε μεγάλη έκταση η αρχή της «βιομηχανικής συμβίωσης» (industrial symbiosis), όπου τα απόβλητα ή παραπροϊόντα μιας βιομηχανίας χρησιμοποιούνται ως πρώτη ύλη μιας άλλης βιομηχανίας – ώστε να επιτυγχάνεται η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των πόρων.

➤ Πώς μπορούμε να μπούμε σε τροχιά εκπλήρωσης των υποχρεώσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας για το 2030 στα θέματα της Ενεργειακής Ένωσης και της Κυκλικής Οικονομίας;

Οι πρωτοβουλίες για την Ενεργειακή Ένωση και την Κυκλική Οικονομία, με το μεγάλο πλήθος μέτρων που εισάγουν, ουσιαστικά ανοίγουν τον δρόμο για τη μετατροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των φυσικών πόρων.

Σήμερα, η Κύπρος βρίσκεται μακριά από πολλούς από τους στόχους που προαναφέρθηκαν. Και αν για κάποια μέτρα (λ.χ. επενδύσεις για ηλεκτρική διασύνδεση με γειτονικές χώρες) χρειάζεται εξωτερική χρηματοδότηση που μπορεί να εξευρεθεί με τη βοήθεια ευρωπαϊκών οργανισμών, για άλλα

μέτρα θα απαιτηθούν δράσεις μέσα στη χώρα, με μεταρρυθμίσεις προς μια φιλο-περιβαλλοντική κατεύθυνση. Όπως αναφέρθηκε και στη σελ. 2, αυτές οι δράσεις μπορούν να συμβάλουν και τονωτικά προς την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Οι λεπτομέρειες της μετάβασης της Κύπρου σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των φυσικών πόρων δεν μπορούν να προδιαγραφούν εκ των προτέρων. Η όποια «αλλαγή του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης» θα εξαρτηθεί από τις επιλογές της κοινωνίας, την εφευρετικότητα των πολιτών και των επιχειρήσεων, τις τεχνολογικές εξελίξεις και το διεθνές περιβάλλον. Ρόλος του κράτους είναι να θέτει με αξιόπιστο τρόπο το μακροπρόθεσμο πλαίσιο που θα

επιτρέψει αυτή τη μετάβαση. Πολύ σημαντικό ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση έχει η αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος προς φιλο-περιβαλλοντική κατεύθυνση, ώστε η χρήση ενέργειας και άλλες περιβαλλοντικά ζημιόγρονες δραστηριότητες να υπόκεινται στο πραγματικό κόστος που προκαλούν στην κοινωνία. Έτσι θα δοθεί το κατάλληλο μήνυμα προς καταναλωτές και επιχειρήσεις, που θα προσαρμόσουν αναλόγως τις επενδυτικές τους αποφάσεις και την καταναλωτική τους συμπεριφορά. Αυτό συνοψίζεται στον όρο «**Πράσινη Φορολογική Μεταρρύθμιση**», την οποία προωθήσαμε κατά τη διάρκεια του έργου Jean Monnet με [δημοσιεύσεις](#) και παρουσιάσεις. Πιο κάτω παρουσιάζουμε τις βασικές αρχές της.

➤ «Πρασινίζοντας» το Φορολογικό μας Σύστημα

Μέχρι σήμερα, το μεγαλύτερο μέρος των δημόσιων εσόδων των ευρωπαϊκών κρατών προέρχεται από τη φορολόγηση της εργασίας και του εισοδήματος. Οι άμεσοι φόροι (φόροι εισοδήματος, εταιρικοί και κεφαλαιουχικοί φόροι και ασφαλιστικές εισφορές) αντιστοιχούν στα 2/3 των φορολογικών εσόδων στην ΕΕ –στο 57% για την Κύπρο. Δραστηριότητες που ρυπαίνουν το περιβάλλον ή ξοδεύουν σπάνιους φυσικούς πόρους δεν συνεισφέρουν ιδιαίτερα στα έσοδα των κυβερνήσεων: το 2014 αντιστοιχούσαν στο 6% των συνολικών φόρων στην ΕΕ και στο 9% στην Κύπρο. Αυτή η έμφαση στους άμεσους φόρους θέτει σε κίνδυνο την απασχόληση και την οικονομική ανάπτυξη. Αυξάνει το κόστος της εργασίας και αποθαρρύνει την οικονομική δραστηριότητα, ενώ δίνει και κίνητρα για απόκρυψη εισοδημάτων ή/και αδήλωτη εργασία.

«Πράσινη φορολογική μεταρρύθμιση» σημαίνει διαφοροποίηση της πηγής των κρατικών εσόδων, με μείωση της φορολόγησης κεφαλαίου και εργασίας και αύξηση της φορολογίας δραστηριοτήτων που καταναλώνουν φυσικούς πόρους ή ρυπαίνουν. Μια τέτοια μεταρρύθμιση μπορεί να ανατρέψει την αρνητική εικόνα που αναφέρθηκε, μετατοπίζοντας το βάρος της φορολογίας προς περιβαλλοντικά ζημιόγρονες δραστηριότητες. Αποτελεί έμπρακτη εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», που περιλαμβάνεται στη Συνθήκη Λειτουργίας της ΕΕ: οι περιβαλλοντικά βλαπτικές δραστηριότητες οφείλουν να επιβαρύνουν αυτόν που προκαλεί τη ρύπανση ή την εξάντληση των πόρων, σε ύψος ανάλογο με την επιβάρυνση που προκαλεί. Αντίστοιχα, μειώνονται οι φόροι που αποθαρρύνουν την υγιή οικονομική δραστηριότητα.

➤ Μια μεταρρύθμιση με πολλά παράπλευρα οφέλη

Ορισμένα από τα οφέλη της μεταρρύθμισης αυτής παρουσιάζονται στην εικόνα της επόμενης σελίδας. Εξειδικευμένες μελέτες σε ευρωπαϊκές χώρες έχουν δείξει ότι, σε αντίθεση με τον φόρο εισοδήματος, τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας ή τις ασφαλιστικές εισφορές, οι περιβαλλοντικοί φόροι στρεβλώνουν λιγότερο την οικονομική δραστηριότητα και δεν βλάπτουν την απασχόληση. Ειδικά σε εποχές υψηλής ανεργίας στην Ευρώπη, πολλές χώρες προσανατολίζονται στη μείωση του εργατικού κόστους μέσω μείωσης της άμεσης και έμμεσης φορολόγησης της εργασίας. Οι απώλειες δημόσιων

εσόδων μπορούν να αντισταθμιστούν με αύξηση της περιβαλλοντικής φορολογίας. Αυτό θα δώσει επίσης ώθηση στην καινοτομία και σε «πράσινες» επενδύσεις στους τομείς της ενέργειας, της προστασίας του περιβάλλοντος και της μείωσης αποβλήτων.

Τέτοιες μεταρρυθμίσεις συνήθως εφαρμόζονται σταδιακά, με βαθμιαία αύξηση του όποιου περιβαλλοντικού φόρου σε ορίζοντα λ.χ. πενταετίας. Με τον τρόπο αυτό, καταναλωτές και επιχειρήσεις έχουν χρόνο για να προσαρμόσουν

αναλόγως τα καταναλωτικά και παραγωγικά τους πρότυπα. Οι μελλοντικές επενδυτικές αποφάσεις τους θα λαμβάνουν πλέον υπόψη ότι οι περιβαλλοντικά επιβλαβείς συμπεριφορές θα κοστίζουν περισσότερο από ό,τι σήμερα.

Μέρος των εσόδων από περιβαλλοντικούς φόρους, εκτός της ελάφρυνσης των ασφαλιστικών εισφορών, μπορεί να διατεθεί για τη χρηματοδότηση «πράσινων» δράσεων, ή και για να αποζημιωθούν τα φτωχότερα νοικοκυριά για τις αυξημένες ενεργειακές ή άλλες δαπάνες τους. Έτσι, με συνδυασμό αλλαγής στην καταναλωτική συμπεριφορά, χρηματοδότησης επενδύσεων σε «καθαρές» τεχνολογίες και μείωσης του εργατικού κόστους των επιχειρήσεων μπορούν να υπηρετηθούν και οι δύο στόχοι – τόνωσης της απασχόλησης και μείωσης των εκπομπών.

Εκτός από τη μεσοπρόθεσμη μείωση στην περιβαλλοντική επιβάρυνση, πολλοί περιβαλλοντικοί φόροι έχουν και παράπλευρα οφέλη. Για παράδειγμα, ένας φόρος άνθρακα (που επιβαρύνει κάθε καύσιμο ανάλογα με την περιεκτικότητα του καυσίμου σε άνθρακα) ενθαρρύνει την εξοικονόμηση καυσίμων σε όλη την οικονομία, και με αυτό τον τρόπο:

- Βοηθά στη μείωση της εξάρτησης της Κύπρου από εισαγόμενη ενέργεια. Εφόσον οι εισαγωγές καυσίμων αντιπροσωπεύουν περί το 20% της αξίας των συνολικών εισαγωγών, βελτιώνει και το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της χώρας.

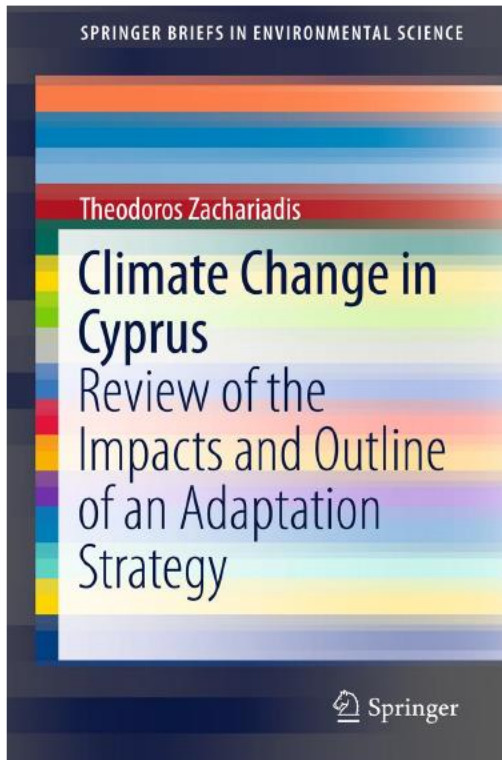
- Μειώνει και τις εκπομπές ρύπων που δημιουργούν προβλήματα υγείας στις πόλεις, όπως τα οξείδια του αζώτου ή τα σωματίδια.
- Εφόσον οδηγεί σε ελάττωση των ενεργειακών αναγκών των κτηρίων, συμβάλλει στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, «θωρακίζοντας» τα κτήρια έναντι της ανόδου της θερμοκρασίας.

Η ευρωπαϊκή εμπειρία στον τομέα αυτό είναι πλούσια. Σήμερα, δεκατρείς ευρωπαϊκές χώρες έχουν υιοθετήσει τέτοιες μεταρρυθμίσεις. Όλοι οι μεγάλοι διεθνείς οργανισμοί (ΟΟΣΑ, ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα) επισημαίνουν ότι οι Πράσινες Φορολογικές Μεταρρυθμίσεις αποτελούν την αποτελεσματικότερη πολιτική για να διασφαλιστεί τόσο η δημοσιονομική σταθερότητα όσο και η περιβαλλοντική προστασία.

➤ Το φορολογικό σύστημα μιας χώρας αντανακλά τις προτεραιότητές της σε θέματα οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής δικαιοσύνης. Η Πράσινη Φορολογική Μεταρρύθμιση μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στη μετάβαση της Κύπρου σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών και αποδοτικής χρήσης των πόρων της.

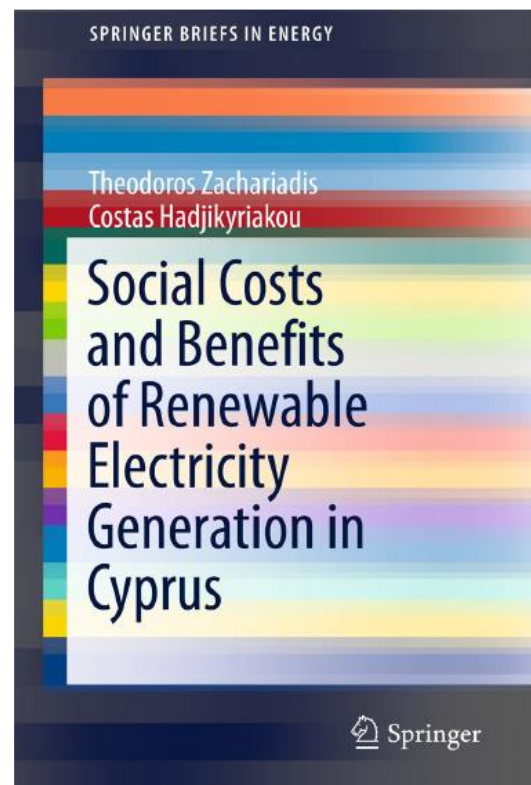
Εκδόσεις

Χάρη στην υποστήριξη του έργου Jean Monnet, πρόσφατη εργασία της *Ερευνητικής Ομάδας Ενεργειακής και Περιβαλλοντικής Οικονομίας και Πολιτικής (3EP)* του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου κατέστη δυνατό να επικαιροποιηθεί και να εκδοθεί σε δύο βιβλία από τον διεθνή εκδοτικό οίκο [Springer Nature](https://www.springer.com).

Το πρώτο βιβλίο έχει τίτλο «[Climate Change in Cyprus – Review of the Impacts and Outline of an Adaptation Strategy](#)» και αποτελεί επισκόπηση της πρόσφατης βιβλιογραφίας σχετικά με την κλιματική αλλαγή στην Ευρώπη και τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, από τον συγγραφέα και τις συνεργάτιδες του Βάλια Κωνσταντινίδου και Ελπίδα Σιούκρη. Το βιβλίο παρουσιάζει τις διεθνώς αποδεκτές προβλέψεις αναφορικά με την αλλαγή του κλίματος (θερμοκρασία, βροχόπτωση, άνοδος της στάθμης της θάλασσας) σε παγκόσμια κλίμακα. Ακολούθως, αναφέρεται σε εκτιμήσεις για τις φυσικές και οικονομικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Κύπρο κατά τις επόμενες δεκαετίες, όπως προέκυψαν από τις υφιστάμενες επιστημονικές μελέτες διεθνώς. Τέλος, διατυπώνονται βασικές αρχές και λεπτομερή μέτρα για την προσαρμογή της Κύπρου στην κλιματική αλλαγή, η οποία δεν απαιτεί μόνο στοχευμένη ενεργειακή και περιβαλλοντική πολιτική, αλλά χρειάζεται και κατάλληλους θεσμούς διακυβέρνησης και αντίστοιχο σχεδιασμό της κρατικής οικονομικής πολιτικής.

Το δεύτερο βιβλίο τιτλοφορείται «[Social Costs and Benefits of Renewable Electricity Generation in Cyprus](#)» και συνοψίζει τα αποτελέσματα τριών Διπλωματικών Εργασιών που εκπονήθηκαν στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο – η πρώτη από τον κ. Κώστα Χατζηκυριάκο, φοιτητή του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος που εκπόνησε τη Διπλωματική του Εργασία στην Κύπρο στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus, και από τους φοιτητές του Τμήματος Επιστήμης και Τεχνολογίας Περιβάλλοντος Αφροδίτη Κανατζιά και Κώστα Κυριακίδη. Αποτελεί μια ανάλυση κόστους-οφέλους της διείσδυσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην ηλεκτροπαραγωγή της Κύπρου έως το 2030, παίρνοντας υπόψη τόσο το χρηματοοικονομικό κόστος και όφελος όσο και τα περιβαλλοντικά οφέλη (εκφρασμένα σε χρηματικούς όρους) από τη μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων που θα επιφέρει η μειωμένη χρήση των θερμικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής. Το συμπέρασμα της ανάλυσης είναι ότι η διείσδυση ανανεώσιμων πηγών ηλεκτρισμού, στον βαθμό που έχει προγραμματιστεί μέχρι το 2030, αναμένεται να είναι ιδιαίτερα επωφέλης για την κυπριακή κοινωνία, τόσο χάρη στο μειωμένο κόστος εισαγωγής καυσίμων όσο και λόγω της μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Εκδηλώσεις

Πέρα από τη διδασκαλία σε μαθήματα στο Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Περιβάλλοντος του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου, με χρήση του διδακτικού υλικού που αναφέρθηκε στην πρώτη σελίδα, με τη στήριξη του έργου Jean Monnet διοργανώθηκαν συνέδρια, σεμινάρια και διαλέξεις για φοιτητές και το ευρύτερο κοινό. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια του έργου έγιναν τα ακόλουθα:

INVESTING for a greener future

- Διεθνές συνέδριο «Investing for a Greener Future in Cyprus», μέρος των πανευρωπαϊκών εκδηλώσεων για την «Πράσινη Εβδομάδα 2016». Συνδιοργάνωση με την αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Κύπρο. Λευκωσία, 2 Ιουνίου 2016.
- «Πράσινα Επαγγέλματα στην Κυπριακή Οικονομία». Διάλεξη από τον κ. Κωνσταντίνο Παναγιώτου, Λειτουργό της Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού, για φοιτητές της Σχολής Γεωτεχνικών Επιστημών και Διαχείρισης Περιβάλλοντος του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου. Συνδιοργάνωση με το Κέντρο Ευρωπαϊκής Πληροφόρησης Europe Direct Λεμεσού. Λεμεσός, 14 Απριλίου 2016.
- «Πράσινες Τεχνολογίες και Καινοτομία στην Αυτοκίνηση». Διάλεξη του Καθηγητή Ζήση Σαμαρά (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης) και συζήτηση με το κοινό. Συνδιοργάνωση με το Κέντρο Ευρωπαϊκής Πληροφόρησης Europe Direct Λεμεσού με υποστήριξη του Επιστημονικού Τεχνικού Επιμελητηρίου Κύπρου. Λεμεσός, 9 Φεβρουαρίου 2016.
- «Από το Σκάνδαλο Dieselgate σε μια Πράσινη Φορολογική Μεταρρύθμιση». Σεμινάρια του Αναπλ. Καθηγητή Θεόδωρου Ζαχαριάδη στο Πανεπιστήμιο Κύπρου – Τμήμα Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών (16 Μαρτίου 2016) και Διεθνές Ερευνητικό Κέντρο Νηρέας (5 Απριλίου 2016).
- «Ενεργειακή Ένωση: Ευκαιρία για Μετάβαση σε Οικονομία Χαμηλών Εκπομπών Άνθρακα;». Ομιλία του Αναπλ. Καθηγητή Θεόδωρου Ζαχαριάδη σε ημερίδα που διοργάνωσαν οι αντιπροσωπείες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Κύπρο. Λευκωσία, 20 Νοεμβρίου 2015.
- «Sustainable Development at a Crossroads». Διάλεξη του Καθηγητή Nicholas Ashford (Massachusetts Institute of Technology). Συνδιοργάνωση με το Διεθνές Ινστιτούτο για την Περιβαλλοντική και Δημόσια Υγεία του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου. Λεμεσός, 15 Ιουνίου 2015.
- «Η Νέα Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ενέργεια και την Κλιματική Αλλαγή με Ορίζοντα το Έτος 2030 και οι Επιδράσεις της για την Κύπρο». Συνδιοργάνωση με το Κέντρο Ευρωπαϊκής Πληροφόρησης Europe Direct Λεμεσού. Λεμεσός, 10 Φεβρουαρίου 2015.
- «Μετρώντας το Κόστος της Μη Βιώσιμης Ανάπτυξης». Ομιλία του Αναπλ. Καθηγητή Θεόδωρου Ζαχαριάδη στη σειρά διαλέξεων του Ιδρύματος Terra Cypria. Λεμεσός, 13 Νοεμβρίου 2014.
- «Trends and Future Challenges in Agrometeorology». Σεμινάριο του Καθηγητή Josef Eitzinger (University of Natural Resources and Life Sciences Vienna, Αυστρία) σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Γεωργικών Ερευνών. Λευκωσία, 11 Απριλίου 2014.
- Διεθνές συνέδριο «Environmental Tax Reforms at Times of Economic Crisis», επίσημη εκδήλωση της Κύπρου στο πλαίσιο της «Πράσινης Εβδομάδας 2014». Συνδιοργάνωση με την αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Κύπρο. Λευκωσία, 6 Ιουνίου 2014.

➤ Όλες οι παρουσιάσεις που έγιναν στις εκδηλώσεις αυτές βρίσκονται στην ιστοσελίδα <http://3ep.weebly.com/events.html>.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ - ΟΜΑΔΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ JEAN MONNET «Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ»

Η Διαχείριση των Υδατικών Πόρων στην Κύπρο στο πλαίσιο της υδατικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Απρίλιος 2016

Η λειψυδρία, δηλαδή η έλλειψη επαρκών ποσοτήτων νερού εξαιτίας της χαμηλής βροχόπτωσης, είναι ένα από τα σοβαρότερα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Η λειψυδρία ήταν πάντοτε σοβαρό πρόβλημα για το νησί μας: εδώ και πολλά χρόνια οι κάτοικοι της Κύπρου αντιμετώπιζαν κατά καιρούς μακροχρόνιες ανομβρίες με σοβαρές επιπτώσεις. Το πρόβλημα έλλειψης νερού επιδεινώνεται συνεχώς λόγω της αυξημένης ζήτησης για νερό (που προκαλείται από την αύξηση του πληθυσμού και το ανερχόμενο βιοτικό επίπεδο) και της μειωμένης βροχόπτωσης, που οφείλεται πιθανότατα σε κλιματικές αλλαγές. Οι προσπάθειες αντιμετώπισης του προβλήματος της λειψυδρίας ξεκίνησαν από τη δεκαετία του 1960 με την κατασκευή μεγάλων υδατικών έργων, όπως φραγμάτων και δικτύων παροχής νερού για σκοπούς ύδρευσης και άρδευσης. Επιπρόσθετα, οι αρμόδιες αρχές κατέφυγαν και σε μη συμβατικές λύσεις όπως η αφαλάτωση, για την κάλυψη μέρους των αναγκών υδροδότησης, και η χρήση ανακυκλωμένου νερού για σκοπούς άρδευσης. Συγκριτικά με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, η Κύπρος έχει τη λιγότερη κατά κεφαλή επάρκεια

νερού. Ταυτόχρονα, όπως φαίνεται στο διάγραμμα της σελίδας 2, έχει τη μεγαλύτερη εκμετάλλευση των διαθέσιμων υδατικών πόρων – που σημαίνει ότι το νερό καταναλώνεται με ρυθμό που ξεπερνά κατά πολύ τον φυσικό ρυθμό ανανέωσης των υδατικών αποθεμάτων στη χώρα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, από την πλευρά της, έχει αναγνωρίσει τα προβλήματα λειψυδρίας σε πολλές χώρες και έχει λάβει μια σειρά από μέτρα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, που αποτελεί το εκτελεστικό όργανο της Ένωσης, συμμετέχει εδώ και πολλά χρόνια σε προγράμματα διαχείρισης των υδατικών πόρων, όπως το πρόγραμμα WISE το οποίο ξεκίνησε το 2002. Τα προγράμματα αυτά εστιάζουν μεταξύ άλλων στην ποιότητα του νερού και στους τρόπους με τους οποίους οι ξηρασίες μπορούν να επηρεάσουν όχι μόνο το πόσιμο νερό, αλλά και τη γεωργία, τη δασοκομία και τα δίκτυα μεταφοράς νερού. Για την αντιμετώπιση των εντεινόμενων αυτών προβλημάτων, η Επιτροπή πρότεινε μια αρχική δέσμη εναλλακτικών μέτρων πολιτικής, η οποία βοήθησε στο να ανοίξει η συζήτηση για το πώς θα στραφούν τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την ορθολογική αξιοποίηση και την εξοικονόμηση του νερού.

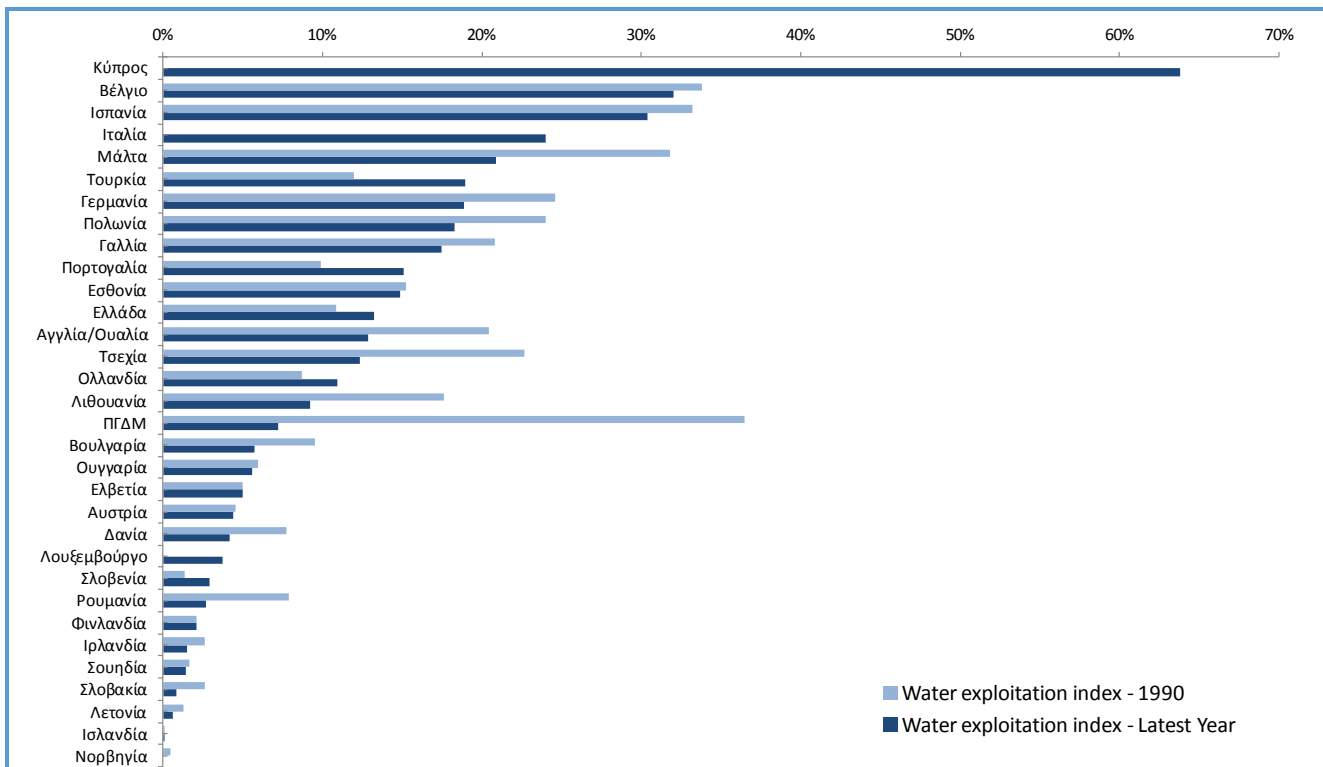
Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Jean Monnet στοχεύει στην εκπαίδευση των φοιτητών, των μαθητών και της κοινής γνώμης σε θέματα ευρωπαϊκής ενοποίησης. Στο έργο που έχει αναλάβει το ΤΕΠΑΚ, ετοιμάζεται διδακτικό και ενημερωτικό υλικό και γίνονται δημόσιες διαλέξεις και παρουσιάσεις αναφορικά με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις τρέχουσες εξελίξεις της ευρωπαϊκής πολιτικής και νομοθεσίας σε θέματα ενέργειας, μεταφορών, υδατικών πόρων και αέριας ρύπανσης.

Σε αυτό το σύντομο φυλλάδιο θα δούμε με ποιους θεσμούς και στρατηγικές αντιμετωπίζεται το πρόβλημα της λειψυδρίας στην Κύπρο. Και επειδή η Κύπρος, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2004, εναρμονίζεται με τις ευρωπαϊκές πολιτικές που συναποφασίζονται από όλα τα κράτη-μέλη, στο τέλος θα κάνουμε πολύ σύντομη αναφορά στα διάφορα σώματα της ΕΕ που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και διαμόρφωσης της νομοθεσίας.

Το θεσμικό πλαίσιο στην Κύπρο

Στην Κύπρο, ο υπεύθυνος φορέας για την Ενιαία Διαχείριση των Υδάτων είναι από το 2010 το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων (ΤΑΥ) που υπάγεται στο Υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος και έχει σκοπό την υλοποίηση της κυβερνητικής υδατικής πολιτικής που καθορίζεται από το Υπουργικό Συμβούλιο. Οι αρμοδιότητες του ΤΑΥ περιλαμβάνουν:

- Τη συλλογή και επεξεργασία των απαραίτητων υδρολογικών και τεχνικών δεδομένων για να είναι δυνατή η μελέτη και η συντήρηση των αναπτυξιακών υδατικών έργων.
- Τη σχεδίαση λειτουργία και συντήρηση έργων υποδομής, όπως φράγματα, αρδευτικά, υδρευτικά και αποχετευτικά δίκτυα, διυλιστήρια νερού, μονάδες επεξεργασίας και επαναχρησιμοποίησης λυμάτων και μονάδες αφαλάτωσης νερού.
- Την προστασία των υδατικών πόρων από τη ρύπανση.
- Την καλλιέργεια υδατικής συνείδησης στους καταναλωτές για εξοικονόμηση νερού.

Ο Δείκτης Εκμετάλλευσης Υδατικών Πόρων (Water Exploitation Index – WEI) εκφράζει πόσο υψηλή είναι η ετήσια χρήση νερού σε μια χώρα σε σχέση με την ετήσια διαθεσιμότητα, δηλαδή τον ρυθμό που ανανεώνονται τα υδατικά της αποθέματα χάρη στη βροχόπτωση. Η Κύπρος είναι πρώτη σε όλη την Ευρώπη – δηλαδή έχει το μεγαλύτερο πρόβλημα σπανιότητας νερού. Τα στοιχεία προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Περιβάλλοντος (ΕΕΑ).

Πώς φτάνει το νερό στο σπίτι μας – Ύδρευση

Από τις εγκαταστάσεις του ΤΑΥ (φράγματα, διυλιστήρια νερού και αφαλατώσεις) το νερό ακολουθεί μια διαδρομή, μέσω των κυβερνητικών αγωγών, και φθάνει στις κατοικημένες περιοχές, όπου η Τοπική Αρχή Υδατοπρομήθειας αναλαμβάνει τη διανομή του στα σπίτια, τα εργοστάσια, τα ξενοδοχεία κλπ. Οι Τοπικές Αρχές Υδατοπρομήθειας (δηλαδή τα Συμβούλια Υδατοπρομήθειας, οι Δήμοι και τα Κοινοτικά Συμβούλια) έχουν την ευθύνη για παροχή ικανοποιητικής ποσότητας και ποιότητας νερού στις περιοχές τους, τη λειτουργία και συντήρηση του υδρευτικού δικτύου, την εγκατάσταση οικιακών παροχών, την καταγραφή της κατανάλωσης, την είσπραξη των τελών νερού και άλλες σχετικές δράσεις. Σημειώνεται ότι πολλές κοινότητες (κυρίως οι ορεινές) δεν παίρνουν νερό από το ΤΑΥ αλλά διαθέτουν δικές τους γεωτρήσεις πόσιμου νερού, όμως το 86% των αναγκών της Δημοκρατίας σε πόσιμο νερό εξυπηρετείται από το ΤΑΥ.

Πώς φτάνει το νερό στις καλλιέργειές μας – Άρδευση

Εκτός από το νερό που προέρχεται από τα φράγματα, το νερό άρδευσης περιλαμβάνει επίσης ανακυκλωμένο νερό που προέρχεται από τους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων και παρέχεται για συγκεκριμένες χρήσεις. Στις περιοχές των κυβερνητικών έργων, το νερό άρδευσης πωλείται απευθείας από το ΤΑΥ στους αγρότες, ενώ σε μερικές περιπτώσεις πωλείται χονδρικά σε αγροτικές οργανώσεις οι οποίες με τη σειρά τους το διανέμουν στους αγρότες-μέλη τους. Το μεγαλύτερο όμως ποσοστό νερού άρδευσης (το 73%) προέρχεται από τις ιδιωτικές γεωτρήσεις που διαθέτουν οι αγρότες σε όλες τις περιοχές της Κύπρου. Το πρόβλημα σε αυτή την περίπτωση είναι η υπερβολική άντληση η οποία υποβαθμίζει τους υπόγειους υδροφορείς, αφού η χρήση των γεωτρήσεων δεν ελέγχεται ακόμα ικανοποιητικά και δεν τιμολογείται, δημιουργώντας έτσι σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα.

Η ευρωπαϊκή νομοθεσία

Όπως αναφέραμε στην αρχή, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέση ως σημαντική περιβαλλοντική προτεραιότητα την ορθολογική αξιοποίηση των υδατικών πόρων σε όλη την Ευρώπη. Για τον λόγο αυτό, μεγάλος αριθμός νομοθετικών πρωτοβουλιών της ΕΕ σχετίζονται με την υδατική πολιτική. Οι δύο πιο σημαντικές νομοθεσίες είναι η Οδηγία για τις Πλημμύρες και η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Νερά, οι οποίες έχουν ήδη αρχίσει να εφαρμόζονται στην Κύπρο, αφού η κυπριακή νομοθεσία εναρμονίστηκε με αυτές.

➤ Η Οδηγία 2007/60/ΕΚ για τις Πλημμύρες

Στόχος της είναι η μείωση των αρνητικών συνεπειών των πλημμυρών στην ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και τις οικονομικές δραστηριότητες. Τα κύρια στάδια εφαρμογής της Οδηγίας είναι τα ακόλουθα:

Στάδιο 1: Προκαταρκτική Αξιολόγηση των Κινδύνων Πλημμύρας και αναγνώριση των Περιοχών Υψηλού Κινδύνου για σημαντικές ζημιές.

Στάδιο 2: Κατάρτιση χαρτών με τις περιοχές κινδύνου πλημμύρας και σχεδίων διαχείρισης των κινδύνων μιας ενδεχόμενης πλημμύρας.

Στάδιο 3: Ανάπτυξη μέτρων για μείωση της πιθανότητας πλημμύρας και τον περιορισμό των επιπτώσεων: πρόληψη των ζημιών, προστασία των περιοχών αυτών και έμφαση στην ετοιμότητα του κοινού.

➤ Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Νερά 2000/60/ΕΚ

Η Οδηγία-Πλαίσιο για τα Νερά αποτελεί σταθμό στη διαχείριση των υδάτων τόσο για την Κύπρο όσο και για όλη την ΕΕ. Στόχος της είναι η ορθή διαχείριση και προστασία των υδατικών πόρων και η αποτροπή της περαιτέρω υποβάθμισης όλων των υδάτων. Θεωρείται καινοτόμος Οδηγία γιατί αφενός αντιμετωπίζει το νερό ως οικολογικό αγαθό και αφετέρου εμπλέκει το ευρύτερο κοινό στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, δίνει κατευθυντήριες γραμμές για την ετοιμασία Σχεδίων και Προγραμμάτων, με στόχο την επίτευξη «καλής οικολογικής κατάστασης» για όλους τους υδατινούς πόρους, με τελικό ορόσημο πλήρους υλοποίησης των στόχων το 2027. Το 1^ο Σχέδιο Διαχείρισης Λεκάνης Απορροής Ποταμού Κύπρου ολοκληρώνεται το 2016, ενώ το 2^ο Σχέδιο θα αφορά την περίοδο 2016-2021.

Με βάση τις εκτιμήσεις του ΤΑΥ, σήμερα μόνο το 50% των υδατικών σωμάτων της Κύπρου βρίσκεται σε καλή κατάσταση. Υπάρχουν σοβαρά προβλήματα όπως υπεραντλήσεις νερού στους υπόγειους υδροφορείς, μελλοντικές απειλές όπως η επίδραση της κλιματικής αλλαγής και του τουρισμού, ρύπανση των υδάτων από τη χρήση χημικών ουσιών σε γεωργικές δραστηριότητες, από τα κτηνοτροφικά απόβλητα, τους σκυβαλότοπους κλπ. Η Οδηγία-Πλαίσιο βοηθά να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα πιο πάνω προβλήματα αφού, μεταξύ άλλων, δημιουργεί κατάλληλο σύστημα διαχείρισης των υδάτων, εξασφαλίζει έλεγχο της ρύπανσης από όλες τις πηγές και απαιτεί τέτοιες πολιτικές τιμολόγησης του νερού ώστε αυτός που ρυπαίνει ή υπερκαταναλώνει νερό να πληρώνει και το ανάλογο κόστος.

Ποιοι αποφασίζουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης προνοούν την ύπαρξη 7 σωμάτων, από τη συνεργασία των οποίων προκύπτει όλη η νομοθεσία της ΕΕ. Τα σώματα αυτά είναι τα ακόλουθα:

► Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι το εκτελεστικό όργανο της ΕΕ και αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνολικά. Προτείνει τη νέα κοφινοτική νομοθεσία και εξασφαλίζει την ορθή εφαρμογή της.

► Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (παλαιότερα λεγόταν Συμβούλιο Υπουργών) αντιπροσωπεύει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών της ΕΕ. Μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο εγκρίνει νομοθεσία που προτείνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

► Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ), που απαρτίζεται από 766 άμεσα εκλεγμένους βουλευτές από τα 28 κράτη-μέλη, αντιπροσωπεύει τους πολίτες της ΕΕ. Ενεργεί ως από κοινού νομοθέτης με το Συμβούλιο σχεδόν σε όλο το δίκαιο της ΕΕ και έχει υπόλογα τα άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

Παλαιότερα, το Κοινοβούλιο είχε κυρίως συμβουλευτικό ρόλο. Σταδιακά όμως, αλλεπάλληλες Συνθήκες της ΕΕ διέδρυναν διαδοχικά τις αρμοδιότητές του. Έτσι, το Κοινοβούλιο μπορεί τώρα να συν-νομοθετεί ισότιμα με το Συμβούλιο στη μεγάλη πλειονότητα των τομέων πολιτικής (για παράδειγμα στην οικονομία, τη μετανάστευση, την ενέργεια, τις μεταφορές, το περιβάλλον, την προστασία των καταναλωτών κλπ).

► Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι το όργανο στο οποίο συμμετέχουν οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ. Λαμβάνει αποφάσεις σχετικές με τις ευρείες πολιτικές προτεραιότητες, καθώς και σημαντικές πρωτοβουλίες. Δεν διαθέτει νομοθετική εξουσία.

► Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Δικαστήριο της ΕΕ ερμηνεύει το δίκαιο της ΕΕ και μεριμνά ώστε αυτό να εφαρμόζεται ομοιόμορφα σε όλα τα κράτη μέλη. Επίσης, διευθετεί νομικές διενέξεις μεταξύ κυβερνήσεων της ΕΕ, ατόμων, εταιρειών ή οργανισμών και θεσμικών οργάνων της ΕΕ.

► Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα διαχειρίζεται το ενιαίο νόμισμα που έχουν υιοθετήσει 18 χώρες της ΕΕ – το ευρώ – και προσπαθεί να εξασφαλίζει σταθερότητα τιμών στην ΕΕ. Είναι υπεύθυνη για τη διαμόρφωση και την υλοποίηση της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της ΕΕ.

► Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο

Το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο ελέγχει τα οικονομικά της ΕΕ. Ρόλος του είναι να βελτιώνει τη δημοσιονομική διαχείριση της ΕΕ και να υποβάλλει εκθέσεις για τη χρήση των δημοσίων κονδυλίων.

► Η διαμόρφωση της νομοθεσίας της ΕΕ μέσα από την αλληλεπίδραση όλων των παραπάνω σωμάτων είναι σύνθετη διαδικασία. Στην ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μπορείτε να βρείτε ένα πολύ παραστατικό διάγραμμα που επεξηγεί αυτή τη διαδικασία με απλό τρόπο: http://www.europarl.europa.eu/external/appendix/legislativeprocedure/europarl_ordinarylegislative_procedure_howitworks_el.pdf